

posrednika u Mlecima Klementa Grubišića, pisca i prevoditelja Nikole Jakšića (1762.-1841.), pustolova, špekulanta i dobrotvora Alvižea Ghericea (1770.-1840.), državnog dužnosnika, pjesnika i povjesničara Grgura Stratika (1736.-1806.), leksikografa Joakima Stullija (1730.-1817.), svestranog znanstvenika i pisca Luke Stullija (1772.-1828.) te komediografa Vlaha Stullija (1768.-1843.).

Drugi dio knjige (191-334) obuhvaća opsežnu korespondenciju Ivana Luke Garagnina sa sljedećim istaknutim osobama dalmatinske povijesti XIX. stoljeća: generalnim providurom Dalmacije Vickom Dandolom (1758.-1819.), fiziokratom Jeronimom Draganićem Vrančićem (1738.-1821.), političarom Vickom Ismaelijem (1771.-1835.), već spominjanima Nikolom Jakšićem, Alvižiom Ghericeom i Grgurom Stratikom te s pravnikom, povjesničarom i književnikom Ivanom Hreljanovićem (Kreljanović) Albinonijem (1777.-1838.).

Na kraju knjige su popis uporabljenih arhivskih izvora (335), popis literature (336-339), sažetci na engleskom i talijanskom jeziku (340-341), popis ilustracija (342-343), kazala imena i zemljopisnih pojmova (347-358) i sadržaj (359).

Opsežna korespondencija znamenitih Trogirana Dominika i Ivana Luke Garagnina iznimno je vrijedno posvjedočenje o brojnim sastavnicama iz povijesti Dalmacije i dalmatinskih gradova (ali i područja Mletačke Albanije, posebice Boke kotorske) u prvim desetljećima modernoga doba. Lista osoba s kojima su se Dominik i Ivan Luka Garagnin učestalo dopisivali uistinu je impresivna – riječ je o prevažnim sudionicima političke, društvene, gospodarske, crkvene i kulturne povijesti Dalmacije i Jadrana. Sadržaj pisama otkriva i brojne osobne preokupacije, afinitete i usmjerenosti odvjetaka obitelji Garagnin te potvrđuje iznimnu važnost koju su imali u javnom životu Dalmacije. Objavljivanje te građe stoga je vrlo vrijedan istraživački pothvat priređivačica Nataše Bajić-Žarko i Ljerke Šimunković te je poticaj i model za kritičku obradu i prezentaciju takve vrste arhivske građe.

Lovorka Čoralić

Ruđer Josip Bošković, *Dnevnik putovanja iz Carigrada u Poljsku*, Dom i svijet, Zagreb 2006., 146 str.

U izdanju nakladničke kuće Dom i svijet u sklopu biblioteke Hrvatska ekonomska misao objavljeno je djelo *Dnevnik putovanja iz Carigrada u Poljsku* dubrovačkog znanstvenika Ruđera Josipa Boškovića u kojemu se opisuje putovanje spomenutog znanstvenika u XVII. st. na putu iz Carigrada za Poljsku. Riječ je o seriji u kojoj se izdaju djela koja tematikom obuhvaćaju područje ekonomske misli istaknutih hrvatskih znanstvenika i kulturnih i političkih djelatnika u prošlosti (Eugen Kvaternik, Stjepan Radić, Nikola Škrlec Lomnički, Josip Šipuš, itd.) kako bi se upozorilo na njihovu ključnu ulogu u gospodarskom napretku naših zemalja. Boškovićev *Dnevnik putovanja iz Carigrada u Poljsku* napisan je 1752., tiskan je na talijanskom jeziku 1784. godine, a na temelju tog izdanja načinila je Marija Katalinić 1951. godine prijevod na hrvatski koji se ovdje objavljuje. Iako je *Dnevnik* pisan u duhu ekonomske misli XVIII. st., ipak ekonomija nije bila prvotni cilj Boškovićeva odlaska u Carigrad, kao ni proučavanje fizikalnog procesa pomrčine Sunca koja se nekako u to doba trebala dogoditi, a koja je mladog znanstvenika mogla zanimati, već prgon isusovaca u Za-

padnoj Europi kojima je pripadao još od školovanja u Dubrovniku. Bošković je dugo vremena boravio u Francuskoj gdje se upoznao s pariškim fiziokratskim krugom. Naime, gospodarska je teorija u XVIII. st. bila obilježena fiziokratskom doktrinom prema kojoj je za gospodarski napredak bilo neophodno razvijati proizvodne djelatnosti. Dotadašnja je merkantilistička teorija zastupala mišljenje da je za razvoj ekonomije jedne zemlje bitna trgovina. Pogledi fiziokrata na poljoprivredu kao djelatnost iz koje proistječe bogatstvo nacija sukobljavali su se u Boškoviću s njegovim uvjerenjem, i to na temelju razvoja Dubrovnika čijem su ekonomskom napretku pridonijeli trgovina i pomorstvo. To, međutim, nije značilo da je Bošković bio protiv razvoja poljoprivrede kao razvojne grane, već je za fiziokratsku doktrinu smatrao da se treba razvijati postupno i nenametljivo. Boškovićeva je gospodarska vizija uočljiva upravo u navedenu putopisu u kojemu iznosi svoja viđenja o gospodarskom razvoju mjesta kroz koja putuje.

Putujući kroz Tursku Bošković je u *Dnevniku* dao vlastito cjelovito viđenje fiziokratizma kao društvene doktrine te je naglasio kako ne vrijedi uzrečica fiziokrata da je seljak siromašan ako je i kralj siromašan, već je samo bitno stvarati boljitak privrednih prilika na selu.

U predgovoru knjige, koji je Bošković napisao dvadeset i dvije godine nakon *Dnevnika* i u kojemu je zahvalio engleskom poslaniku i njegovoj pratnji u čijoj je službi putovao, naveo je nazive sela kroz koja je putovao, njihov izgled, geografsku i gospodarsku sliku razvoja tih mjesta, ekonomsku i društvenu razvijenost Grčke i Turske u to doba te podatke o vremenskoj razlici u pogledu geografske udaljenosti mjesta unutar Osmanlijskog Carstva. Bošković je također u *Dnevniku* opisao diplomatske razgovore s predstavnicima Porte, ponajviše zbog plana tijeke putovanja i tehničke opremljenosti putnih kola, zatim dnevna događanja s putovanja u obliku izvještaja te podatke o prometnoj povezanosti i izgledu onodobnih cesta.

Kao izdvojeni dio na kraju knjige objavljen je Boškovićev tekst o Troji. Naime, na putu od Turske prema Poljskoj Bošković se s ostatkom putnika zaustavio na mjestu za koje se u to vrijeme još uvijek pretpostavljalo da su ruševine nekadašnjega starovjekovnoga grada. Riječ je o tekstu u kojem je Bošković opisao lokalitet i građevinske ostatke koji imaju oblik arhitektonskog zdanja te je ustvrdio da je Troja bila na brdu Hissarlik što su potvrdila i kasnija istraživanja u XIX. st. Navedeni tekst o Troji tiskan je nedugo nakon završetka putovanja iz Carigrada u Poljsku 1779. godine u Bassanu u Italiji, uz redakciju i autorizaciju samog Boškovića. Značenje je tog teksta također u Boškovićevu vrsnom poznavanju arheoloških i povijesnih izvora o Grčkoj.

Objavljivanje *Dnevnika putovanja iz Carigrada u Poljsku* Ruđera Josipa Boškovića otkriva tog astronoma, matematičara i fizičara i kao vrsnog poznavatelja društveno-gospodarskog segmenta života.

Božena Glavan

Erazmo von Handel: *Sjećanja*, Dom i svijet, Zagreb 2007., 163 str.

U izdanju nakladničke kuće Dom i svijet objavljena je pod nazivom *Sjećanja* autobiografija Erazma Handela (1860.–1928.), austrijskog namjesnika u Dalmaciji od 1902. do 1905. godine. Riječ je o njezinu prvom objavljivanju uopće i prijevodu čiji se izvornik na